

Ключевые слова: *сельскохозяйственные предприятия, экономическая безопасность, резервы, развитие, конкурентоспособность, механизм, финансовые ресурсы, риск.*

Wasylichak S. V., Zhydyak O. R., Solovij S. B. Reserves of increase of economic security of functioning of economic entities of the industry

In this scientific article the main reserves of increasing the economic security of functioning of agricultural enterprises.

It is found that the reserves for increasing the economic security of functioning of agricultural enterprises is the improvement of financing and management, focus on innovative development of the enterprise, strengthening of competitiveness, improvement of human resources policy, diversification of production.

Given the direction of improving the financing of agricultural enterprises in the context of strengthening economic security.

Key words: *agricultural enterprise, economic security, reserves, development, competitiveness, mechanism, financial resources, risk.*

Стаття надійшла 22 листопада 2016 р.

УДК 336.71

О. В. Горалько

ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ КОНСОЛІДОВАНОГО НАГЛЯДУ ЗА БАНКІВСЬКИМИ ГРУПАМИ НА ОСНОВІ ОЦІНКИ РИЗИКІВ

Проаналізовано структуру учасників банківського сектора, розмір їхнього статутного капіталу залежно від статусу банків. Досліджено ситуацію, за якої через очищення банківської системи від банків відбувається процес створення банківських груп.

Установлено сутність понять банківської групи, учасників банківських груп, їх контролерів і відповідальних осіб, розглянуто організацію банківського нагляду на основі оцінки ризиків за банківськими групами та запропоновано напрями її удосконалення.

Доведено, що в банківських групах слід проводити якісну оцінку ризиків, здійснювати їх контроль та моніторинг і вживати заходів щодо попередження негативних наслідків від настання ризикових подій.

Ключові слова: *банківський сектор, банківська група, банківський нагляд, управління ризиками, регулювання діяльності, система оцінки ризиків.*

Постановка проблеми. Діяльність Національного банку України у 2015 році була спрямована на забезпечення фінансової стабільності та динамічного розвитку фінансового сектора. Для цього було реалізовано низку заходів, а саме: підвищення прозорості фінансових ринків; очищення ринків від проблемних активів і модернізація системи регулювання й нагляду. З метою обмеження системних ризиків Національний банк України здійснює регулювання та нагляд за діяльністю банків і банківських груп. Положення «Про порядок ідентифікації та визнання банківських груп», затверджене постановою Правління Національного банку України від 09.04.2012 р. № 134, регламентує порядок ідентифікації банківських груп, призначення банківських груп, визначення відповідальної особи, зміни структури власності банківської групи та видів діяльності її учасників, припинення визнання Національним банком банківської групи [1]. Проте невирішеними залишаються питання механізму організації нагляду за діяльністю банківських груп, організації системи управління ризиками банківських груп та механізму їх нейтралізації.

Стан дослідження. Проблемам здійснення банківського нагляду присвячено праці зарубіжних і вітчизняних учених, серед них – О. Барановський, О. Берегуля, С. Дубков, І. Д’яконова, А. Кумановський, В. Міщенко, М. Могильницька, О. Скаско, Т. Смовженко, О. Тарасова, І. Школьник та ін.

Мета статті – дослідити питання організації та здійснення ефективного банківського нагляду на консолідованій основі за банківськими групами на основі оцінки ризиків.

Виклад основних положень. Упродовж 2015 року українська банківська система функціонувала в украй складних умовах. Військовий конфлікт на сході України та анексія Криму, накопичені зовнішні дисбаланси та погіршення ситуації на світових товарних ринках призвели до економічного спаду, спричинили суттєву девальвацію національної валюти та зумовили новий виток інфляції.

Основними системними ризиками, реалізація яких негативно вплинула на діяльність банків, були: погіршення платоспроможності позичальників через зменшення доходів населення та збиткову діяльність багатьох підприємств; звуження ресурсної бази банків через значний вплив депозитів протягом 2014–2015 років; незахищеність прав кредиторів; геополітичні ризики, пов’язані з анексією Криму та військовими діями на сході України.

Незважаючи на це, українська банківська система загалом адаптувалася до нових умов: найбільші банки вже провели переоцінку активів, доформували резерви під активні операції та залучили додатко-

вий капітал, почали перегляд бізнес-моделей. Триває спільна робота банків та Національного банку з відновлення повноцінного функціонування банківського сектора, зокрема посилення платоспроможності банків шляхом подальшої до капіталізації та приведення операцій з кредитування пов'язаних осіб до норм, встановлених Національним банком.

Першочерговим завданням для Національного банку України в 2015 році було очищення банківського сектора – виведення з ринку недобросовісних учасників і підвищення прозорості через розкриття реальних власників банків. Регулятор майже завершив реалізацію першого етапу Комплексної програми «Очищення банківського сектора». Станом на 1 січня 2016 року ліцензію Національного банку України на здійснення банківської діяльності мали 120 банківських установ, з яких функціонували 117 (табл. 1) [2].

Протягом 2015 року Національний банк України:

- ухвалив рішення про віднесення 59 банків до категорії проблемних і неплатоспроможних;

- відкликав ліцензію на здійснення банківської діяльності та ініціював процедуру ліквідації 43 банків, ухвалив рішення про ліквідацію двох банків, банківську ліцензію яких відкликано у 2014 році.

Таблиця 1

Очищення банківського сектора у 2015 році*

Статус банків	Кількість банків		Статутний капітал, млрд грн	
	2015	2016	2015	2016
діючі	147	117	173,4	206,4
неплатоспроможні	16	3	6,8	3,6
банківська система, усього	163	120	180,2	210,0
у процесі ліквідації	22	62		

* Дані станом на початок 2016 року, за джерелом 2.

Головною причиною цих рішень було здійснення банками ризикової діяльності, яка суперечила вимогам законодавства. Національний банк неодноразово вимагав від власників і керівництва проблемних і неплатоспроможних банків ужити заходів, спрямованих на поліпшення фінансового стану установ.

Але такі банки не доклали достатніх зусиль для стабілізації діяльності (зокрема, не збільшили капітал повною мірою для покриття накопичених збитків) та виконання вимог нормативно-правових актів.

Результати дій з очищення системи свідчать, що відбулися кількісні та якісні зміни у складі та структурі учасників банківського сектора.

Суттєво зросла частка державних банків і банків з іноземним капіталом: станом на початок 2016 року частка держави у статутному капіталі платоспроможних банків становила 37,9%, а частка іноземного капіталу – 39,4%.

Частка активів найбільших п'яти банків зросла до 54% наприкінці 2015 року порівняно з 45% у 2014-ому. Зросла і концентрація за коштами фізичних осіб – 62%, що пов'язано і з виведеннями багатьох банків із ринку, і зі збільшенням довіри вкладників до великих банків [2].

Упродовж минулих років банки масово ліквідують, але вони стали налагоджувати партнерські відносини зі страховими компаніями, венчурними корпоративними інвестиційними фондами, лізинговими компаніями, компаніями з управління активами, фінансовими компаніями, інвестиційними компаніями. Отже, в Україні почали створюватись банківські групи, до складу яких можуть входити банки та небанківські фінансові установи.

Згідно з Законом України «Про банки та банківську діяльність», *банківська група* – це група юридичних осіб:

- які мають спільного контролера, що складається з материнського банку, його однієї чи кількох українських та/або іноземних дочірніх та/або асоційованих компаній, які є фінансовими установами або для яких надання фінансових послуг є переважним видом діяльності, або

- що складається з материнського банку, який є контролером, його однієї чи кількох українських та/або іноземних дочірніх та/або асоційованих компаній, які є фінансовими установами або для яких надання фінансових послуг є переважним видом діяльності, або

- які мають спільного контролера, що складається з двох чи більше українських фінансових установ та/або компаній, для яких надання фінансових послуг є переважним видом діяльності, їх українських та/або іноземних дочірніх та/або асоційованих компаній, які є фінансовими установами або для яких надання фінансових послуг є переважним видом діяльності, в якій банківська діяльність є переважною, або

– що складається з небанківської фінансової установи або компанії, для якої надання фінансових послуг є переважним видом діяльності, яка є контролером, її однієї або декількох українських та/або іноземних дочірніх та/або асоційованих компаній, які є фінансовими установами або для яких надання фінансових послуг є переважним видом діяльності, в якій банківська діяльність є переважною.

Банківська холдингова компанія та компанія з надання допоміжних послуг, яка має спільного контролера з учасниками банківської групи, належить до складу цієї банківської групи.

Компанія вважається такою, для якої надання фінансових послуг є переважним видом діяльності, якщо частка доходу від реалізації фінансових послуг за результатами попереднього звітного року становить 50 і більше відсотків загального обсягу чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).

Переважна діяльність у групі є банківською, якщо сукупне середньоарифметичне значення активів банків (банку) – учасників (учасника) банківської групи за останні чотири звітні квартали становить 50 і більше відсотків сукупного розміру середньоарифметичних значень активів усіх фінансових установ, що належать до цієї групи, за зазначений період.

Розрахунок переважної діяльності банківської групи здійснюється щороку станом на 1 січня.

Після того, як групу було визначено банківською на підставі переважної діяльності та частка сукупних активів банків (банку) у сукупному розмірі активів установ, що належать до цієї групи, зменшилася і становить від 40 до 50 відсотків, група продовжує вважатися банківською протягом трьох років із моменту такого зменшення[7].

Станом на 1 вересня 2016 року в Україні зареєстровано 18 банківських груп (табл. 2).

Основним завданням діяльності банківських груп є управління ризиками.

Управління ризиками в банківській групі – це сукупність методів, прийомів і заходів, за допомогою яких у банківській групі забезпечується виявлення (ідентифікація) ризиків, проводиться кількісна та якісна їх оцінка, здійснюється контроль і моніторинг ризиків, враховуються взаємозв'язки між різними категоріями(видами) ризиків, а також прогнозується настання ризикових подій і вживаються заходи щодо упередження негативних наслідків.

Таблиця 2

Банківські групи України*

№ з/п	Найменування	Контролер	Відповідальна особа	Учасники банківської групи	Визнання банківської групи	Зміна структури власності учасників банківської групи
1	«ГРАНТ»	Симов'ян Саркіс Ваграмович	ПАТ «СХІДНО-УКРАЇНСЬКИЙ БАНК «ГРАНТ»	1. ПАТ «СХІДНО-УКРАЇНСЬКИЙ БАНК «ГРАНТ». 2. ТОВАРИСТВО З ДОДАТКОВОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «СТРАХОВА КОМПАНІЯ «ГРАНТСЕРВІС». 3. ТОВАРИСТВО З ДОДАТКОВОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «СТРАХОВА КОМПАНІЯ «ІНТЕХ».	Рішення № 26 від 25.01. 2013	
2	–	ПАТ «Перший Інвестиційний Банк»	ПАТ «ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК»	1. ПАТ «ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК». 2. ТзОВ «ГЛОБАЛЬНА ПЛАТІЖНА МЕРЕЖА».	Рішення № 85 від 15.02. 2013	
3	Група «Південний»	Родін Юрій Олександрович	ПАТ АКЦІОНЕРНИЙ БАНК «ПІВДЕННИЙ»	1. ПАТ АКЦІОНЕРНИЙ БАНК «ПІВДЕННИЙ». 2. АКСПУ SABIEDRIBAS «Regionala investiciju banka», АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «Регіональний інвестиційний банк» (Латвія). 3. ПрАТ СТРАХОВА КОМПАНІЯ «ТЕКОМ». 4. ПАТ ЗАКРИТИЙ НЕДИВЕРСИФІКОВАНИЙ ВЕНЧУРНИЙ КОРПОРАТИВНИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ФОНД «СТРАТЕГІЧНІ ІНВЕСТИЦІЇ».	Рішення № 105 від 22.02. 2013	
4	«ПРИВАТ БАНК»	ПАТ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК «ПРИВАТ-БАНК»	ПАТ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК «ПРИВАТ-БАНК»	1. ПАТ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК «ПРИВАТБАНК». 2. АС «ПриватБанк» (Латвійська Республіка). 3. Акціонерне товариство «ПРИВАТБАНК» (Грузія). 4. СІА «ПриватЛізінг» (Латвійська Республіка). 5. ТзОВ «Страхова компанія «ТАО» (Грузія).	Рішення № 135 від 15.03. 2013	

				6. ТзОВ «Прайм Лізинг» (Грузія). 7. СІА «ПриватБрокерс» (Латвійська республіка). 8. ТзОВ»ФІНАНСОВА КОМПАНІЯ «ФІНІЛОН».		
5	–	БНП Паріба Груп	ПАТ «Укр Сиббанк»	1. ПАТ «УкрСиббанк». 2. ПрАТ»Страхова компанія «Кардіф». 3. ТзОВ»Українська лізингова компанія». 4. ПрАТ»Компанія з управління активами – Адміністратор пенсійних фондів «УкрСиб Ессет Менеджмент». 5. ТзОВ»УКРСИБ-ФІНАНС». 6. ТзОВ»Компанія з управління активами – Адміністратор пенсійних фондів «УкрСиб Кепітал Менеджмент».	Рішення № 149 від 22.03. 2013	
6	–	ВАТ «СБЕРБАНК РОСІЇ»	ПАТ «СБЕР-БАНК»	1. ПАТ «СБЕРБАНК». 2. ПАТ»ВіЕс Банк». 3. ТзОВ»СБЕРБАНК ЛІЗИНГ УКРАЇНА».	Рішення № 463 від 05.07. 2013	Рішення № 268 від 01.06 2016
7		РКО Bank Polski SA	ПАТ «КРЕДО-БАНК»	1. ПАТ»КРЕДОБАНК». 2. ТзОВ»Фінансова компанія «ІДЕА КАПІТАЛ». 3. ТзОВ «Фінансова компанія «Приватні інвестиції».	Рішення № 490 від 12.07. 2013	
8	–	Суботін Віктор Георгійович	ПАТ «МЕГА-БАНК»	1. ПАТ»МЕГАБАНК». 2. ТзОВ»Фондова компанія «Інвеста».	Рішення № 502 від 19.07. 2013	
9	ПАТ «ПУМБ»	Ахметов Рінат Леонідович	ПАТ «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК»	1. ПАТ «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК». 2. ТзОВ»Інвестиційна компанія «ТЕССЕРА КАПІТАЛ» 3. ПрАТ»УАСК АСКА». 4. ПрАТ»УАСК АСКА-Життя» . 5. Товариство з додатковою відповідальністю «Страхова компанія «Іллічівська». 6. ПрАТ»Страхове товариство «Іллічівське». 7. ПрАТ»Страхова компанія АСКО-Донбас Північний».	Рішення № 501 від 19.07. 2013	
10	«Дельта»	Лагун Микола Іванович	ПАТ «Дельта Банк»	1. ПАТ «Дельта Банк». 2. ПАТ «Кредитпромбанк». 3. ПАТ «ОМЕГА БАНК». 4. ЗАТ»Дельта Банк» (Республіка Білорусь). 5. ПАТ «АСТРА БАНК».	Рішення № 548 від 02.08.2013	

11	–	OTP Bank Plc (OTP Bank Nyrt, BAT OTP Bank)	ПАТ «ОТП Банк»	1. ПАТ «ОТП Банк»; 2. ТзОВ «Компанія з управління активами «ОТП Капітал»; 3. ТзОВ «ОТП Лізинг».	Рішення № 673 від 13.09.2013	Рішення № 350 від 22.07.2016
12	–	ПАТ «Державний ощадний банк України»	ПАТ «Державний ощадний банк України»	1. ПАТ «Державний ощадний банк України». 2. ПАТ «Агентство по рефінансуванню житлових кредитів». 3. SSB NO.1 Plc (Великобританія).	Рішення № 775 від 11.10.2013	
13	–	Мороховський Вадим Вікторович та Мороховська Лія Семенівна	ПАТ «БАНК ВОСТОК»	1. ПАТ «БАНК ВОСТОК». 2. ПАТ «ЗАКРИТИЙ НЕДИВЕРСИФІКОВАНИЙ ВЕНЧУРНИЙ КОРПОРАТИВНИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ФОНД «ВЕРМОНТ».	Рішення № 211 від 21.05.2014	
14	Уні-Кредит (Україна)	UniCredit S.p.A (УніКредит С.п.А) (Італія)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «УКРСОЦБАНК»	1. ПАТ «УКРСОЦБАНК». 2. ТзОВ «СПЕЦІАЛІЗОВАНА ІНВЕСТИЦІЙНО-БУДІВЕЛЬНА КОМПАНІЯ З УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ «УКРСОЦ-НЕРУХОМІСТЬ».	Рішення № 501 від 27.11.2014	
15	«ВТБ»	Банк ВТБ (ВАТ) (Російська Федерація)	ПАТ «ВТБ БАНК»	1. ПАТ «ВТБ БАНК». 2. ПАТ «БМ БАНК».	Рішення № 54 від 10.02.2015	
16	ТРАСТ-КАПІТАЛ	Кравченко Ірина Юріївна	ПАТ «Акціонерний комерційний банк «Траст-капітал»	1. ПАТ «Акціонерний комерційний банк «Траст-капітал». 2. ТзОВ «Компанія з управління активами «Траст Есет Менеджмент».	Рішення № 177 від 01.04.2016	
17	Іноземна банківська група Райффайзен в Україні	Raiffeisen Zentralbank Österreich Aktiengesellschaft [Райффайзен Центральный банк Естеррайх Акціонерн-гельшафт] (Республіка Австрія)	ПАТ «Райффайзен Банк Аваль»	1. ПАТ «Райффайзен Банк Аваль». 2. ТзОВ «Райффайзен Лізинг Аваль». 3. ТзОВ «РЕК Гамма». 4. ПрАТ «Український процесінговий центр». 5. ТзОВ «РСР Україна».	Рішення № 296 від 10.06.2016	
18	–	AVH Holdings S.A. (Ей-Бі-Ейч Холдінгз С.А.) Люксембург	ПАТ «АЛЬФА-БАНК»	1. ПАТ «АЛЬФА-БАНК» 2. ПрАТ «Страхова компанія «Альфа Страхування»	Рішення № 435 від 02.09.2016	

* За джерелом 3.

Формування системи ризик-менеджменту в банківській групі має ґрунтуватися на певних принципах, як-от:

- безперервність процесу виявлення, вимірювання та контролю всіх видів ризиків банківської групи на всіх рівнях;
- максимальна уніфікація процедур і методології ризик-менеджменту в учасників банківської групи;
- запровадження системи лімітів для обмеження концентрації кредитного ризику на одного контрагента, одного інсайдера, групу пов'язаних контрагентів банківської групи;
- запровадження системи лімітів для обмеження ризику банківської групи, пов'язаного з участю учасників банківської групи в статутному капіталі юридичної особи, що не є фінансовою установою;
- забезпечення оперативності збирання відповідної звітності учасників банківської групи з метою складання звітів про ризики банківської групи;
- стимулювання учасників банківської групи до постійного вдосконалення системи ризик-менеджменту та зацікавленості в її практичному застосуванні.

Ризики мають бути належним чином виявлені та кількісно і якісно оцінені і у розрізі учасників банківської групи, і загалом по банківській групі. Неповне, неправильне виявлення або невиявлення ризиків, неналежне їх вимірювання є однією з головних причин майбутніх проблем. Це означає, що:

- виявлення ризиків не може обмежуватися основними ризиками або видами діяльності кожного з учасників банківської групи, а також ризиками, управління якими здійснюється на індивідуальному рівні щодо кожного з учасників банківської групи;
- для кожної категорії ризику треба з'ясувати всі джерела такого ризику, а не тільки найбільш поширені та очевидні [4].

Положення про порядок регулювання діяльності банківських груп, затверджене Постановою Національного банку від 20.06.2012 р. за № 254, встановлює порядок розрахунку регулятивного капіталу банківської групи, вимог щодо достатності регулятивного капіталу банківської групи, нормативи ліквідності, нормативи кредитного ризику та нормативи участі (інвестування) [5].

На нашу думку, Національному банку України для банківських груп потрібно запровадити нові економічні нормативи, відмінні від нормативів банків.

З метою забезпечення виконання вимог щодо достатності регулятивного капіталу банківської групи та вжиття відповідних заходів із

попередження непередбаченого значного зменшення регулятивного капіталу внаслідок майбутніх змін у діяльності, зовнішніх факторів відповідальна особа банківської групи повинна визначати і впроваджувати принципи забезпечення достатності регулятивного капіталу банківської групи, її підгруп, учасників банківських груп, які охоплюють, зокрема, прогностичні показники достатності регулятивного капіталу та відповідають вимогам банківського законодавства і нормативно-правових актів Національного банку.

Для гарантування адекватного рівня ліквідності банківської групи відповідальна особа має забезпечити ефективне управління ліквідністю банківської групи, підтримуючи її на достатньому рівні, необхідному для здійснення діяльності такою групою, без істотних обмежень грошових потоків, з метою своєчасного виконання усіх узятих на себе зобов'язань із урахуванням їх обсягів, строковості й валюти платежів шляхом забезпечення оптимального співвідношення активів і пасивів за строками і сумами.

Відповідальна особа банківської групи має здійснювати аналіз невідповідності між активами і пасивами за строками до погашення в розрізі валют. До розрахунку мають включатися активи та пасиви в кожній істотній валюті. Валюта вважається істотною, якщо загальна сума активів або пасивів у такій валюті становить 5% чи більше від загальної суми активів або пасивів банківської групи.

Відповідальна особа банківської групи має забезпечити диверсифікованість джерел залучення коштів банківської групи та не допускати концентрації джерел залучення коштів від обмеженої кількості контрагентів. Концентрація фінансування за одним контрагентом вважається істотною, якщо залучені банківською групою кошти від одного контрагента становлять понад 5% від загальної суми зобов'язань банківської групи.

Відповідальна особа банківської групи повинна визначити і впровадити принципи концентрації кредитного ризику на одного контрагента, групу взаємопов'язаних контрагентів за галузями або секторами економіки, за географічними регіонами, за видами фінансових інструментів.

Моніторинг упровадження принципів концентрації кредитного ризику відповідальна особа банківської групи повинна здійснювати один раз на півроку, приділяючи особливу увагу істотним відхиленням фактичних результатів від прогностичних [4].

Методичні вказівки з інспектування банків «Система оцінки ризиків» визначають дев'ять категорій ризику з метою здійснення банківського нагляду, а саме: кредитний ризик, ризик ліквідності, ризик

зміни процентної ставки, ринковий ризик, валютний ризик, операційно-технологічний ризик, ризик репутації, юридичний ризик та стратегічний ризик [6].

Вважаємо, доцільно було би розробити систему оцінки ризиків і для банківських груп, у якій виділити: категорії ризику, притаманні діяльності банківських груп; процес управління ризиками; процес вимірювання ризиків банківських груп; механізми їх мінімізації та усунення. Слід зауважити, що така система має враховувати ризики на консолідованій основі, а не на індивідуальній.

Висновки. Національний банк України організовує процес управління ризиками банківських груп з метою виявлення потенційних або уже наявних проблем задля усунення їх у майбутній діяльності, позаяк у кінцевому варіанті це може призвести до банкрутства.

Оскільки структура банківських груп не є однорідною, тож не існує єдиної системи управління ризиками. Таку систему кожна банківська група має розробити з урахуванням своїх потреб. Банківські групи із підвищеним ризиком вимагатимуть набагато більшої уваги з боку банківського нагляду.

Національний банк України має забезпечити якісний нагляд за діяльністю банків і банківських груп, виявити проблеми в їхній діяльності та прослідкувати за їх усуненням для стабілізації фінансової системи, її відповідності світовим стандартам, що стане підґрунтям для відновлення економіки України.

1. Про порядок ідентифікації та визнання банківських груп: Положення, затверджене постановою Національного банку України від 09.04.2012 р. № 134 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0708-12>.

2. Річний звіт-2015 Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=58023.

3. Національний банк України. Банківські групи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=57513.

4. Про схвалення змін до деяких нормативних актів Національного банку України (зміни до Методичних рекомендацій щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України, зміни до Методичних рекомендацій щодо вдосконалення корпоративного управління в банках України): постанова Національного банку України від 21.06.2012 р. № 255 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0255500-12>

5. Положення про порядок регулювання діяльності банківських груп: постанова Національного банку України від 20.06.2012 р. за № 254 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1178-12>

6. Система оцінки ризиків: методичні вказівки з інспектування банків Національного банку України від 15.03.2004 р. № 104 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0104500-04>

7. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III // Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [www.http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2121-14](http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2121-14).

Горалько О. В. Организация системы консолидированного надзора за банковскими группами на основании оценки рисков

Проанализирована структура участников банковского сектора, размер их уставного капитала в зависимости от статуса банков. Исследована ситуация, в которой в результате очищения банковской системы от банков происходит процесс создания банковских групп.

Установлена сущность понятий банковской группы, участников банковских групп, их контролеров и ответственных лиц, рассмотрена организация банковского надзора на основании оценки рисков за банковскими группами и предложены направления ее усовершенствования. Доказано, что в банковских группах следует проводить качественную оценку рисков, осуществлять их контроль и мониторинг и принимать меры относительно предупреждения негативных последствий от наступления рискованных событий.

Ключевые слова: *банковский сектор, банковская группа, банковский надзор, управление рисками, регуляция деятельности, система оценки рисков.*

Goralko O. V. Organization of the system of the consolidated supervision after bank groups on the basis of estimation of risks

The structure of the banking sector participants and the amount of share capital depending on the status of banks. In 2015, the National Bank of Ukraine is actively carried out the cleaning of the banking system. Consequently, as of January 1, 2016 the banking system, there were 120 banks, of which 62 were in the process of liquidation.

As a result, the banking system of clearing banks, the process of banking groups. As of September 1, 2016 in Ukraine recorded 18 banking groups. The composition of banking groups is very diverse: banks, additional liability companies, limited liability companies, insurance companies, venture capital funds, finance companies, leasing companies, asset management companies.

The essence of the concept of risk management and the basic principles which should be based on the formation of risk management in the banking group. Regulations on the regulation of banking groups found the calculation of regulatory capital of the banking group requirements on adequacy of regulatory capital of the banking group liquidity ratios, credit risk standards and norms of participation (investment). Since the banking group includes not only banks but also other financial institutions it would be the National Bank of Ukraine to introduce new banking groups, prudential standards other than standards banks.

For the inspection of banks identified nine categories of risk, namely credit risk, liquidity risk, interest rate risk, market risk, currency risk, operational and technological risk, reputational risk, legal risk and strategic risk. It would be advisable to develop a system of risk banking groups, which should take into account the risks on a consolidated basis and not on individuality. It is necessary for this to the National Bank of Ukraine was able to organize the process of risk management banking groups to identify potential or existing problems for eliminating them in future activities, as in the final version of it can lead to bankruptcy.

Key words: bank sector, bank group, bank supervision, risk management, adjusting of activity, system of estimation of risks.

Стаття надійшла 18 жовтня 2016 р.

УДК 657:004(075.8)

**І. М. Горбан,
Н. В. Наконечна**

ФОРМУВАННЯ ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНИХ ЗАСАД ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Досліджено основні підходи до формування відповідних теоретико-методичних засад безпеки комерційного банку. Розкрито особливості реалізації заходів, яких вживають комерційні банки для забезпечення власної економічної безпеки і які ще не мають комплексного та системного характеру.

З'ясовано, що у вузькому розумінні економічну безпеку комерційного банку слід розглядати як стан, за якого корпоративні економічні інтереси є захищеними, а цілісність збережена, у широкому розумінні – як діяльність, спрямовану на протидію загрозам і небезпекам, а також такий стан економічної системи банку, за якого реалізуються корпоративні економічні інтереси та зберігається її цілісність.

Ключові слова: економічна безпека банку, стан комерційного банку, загрози, оптимальна система економічної безпеки комерційного банку.

Постановка проблеми. Безпека комерційного банку полягає у попередженні та прогнозуванні розвитку кризових явищ, забезпеченні ефективної роботи фінансової установи. Система економічної безпеки комерційного банку повинна ґрунтуватися на засадах постійного режиму роботи, а не створюватися за фактом настання загроз чи виникнення економічних криз. Тому сьогодні банки зобов'язані приділяти більше уваги забезпеченню своєї економічної безпеки, використовуючи